

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

525

C

34

525
C 34

W

Jan. 1804

HET EENIGSTE,

En nu toe onbekend

M I D D E L,

O M

AANSTONDS, EN VOOR ALTOOS,

Uit den weg te ruimen de Zwarigheden die
zig opdoen, nopende de Geslagten van
fommige zelfstandige Woorden,

Als ook in het spellen van de meeste Woorden der

NEDERDUITSCH E TAALE,

Benevens de voornaamste Oorzaak dezer
Verwarringe,

A A N G E W E E Z E N.

Onder de Zinspreuk,

*Hec fonte derivata clades
In Populum Patriamque fluxit.*

HOR. L. 3. Od. VI. 19.

G E D R U K T

V O O R D E N U I T G E V E R .

1769.

HOOFDSTUK I.

Van de Fraaiheid der Nederduitſche Taale.

EEn Taal, om fraai te moogen heeten, moet zyn

- I. Ryk in Woorden en in Uitdrukkingen.
- II. Ongebonden in de ſchikking der Woorden.
- III. De Dichtkunde behulpzaam.

Eindelyk, gelukkig in 't geen ze beſchryft, door den klank der Woorden na te bootsen.

I. Overvloed van Woorden is eener Taale eerste Cieraad. Zo iemand duizend denkbeelden heeft, en maar negen honderd Woorden om die denkbeelden uit te drukken, zal hy zig verlegen vinden zo dikwyls als een der honderd Woorden, die hem ontbreken, in zyne reden te pas komt.

Een Taal wordt ook verrykt door het uitdrukken van ſamengeſtelde denkbeelden. B. V. Mensch-lieventheid, (in 't Franſch *Humanité*) is de uitdrukking van een diegelyk denkbeeld.

Het getal dier Woorden is in 't *Nederduitſch* onnoemelyk groot, en dit kan met regt een
A ſchat

ſchat genaamd worden. Maar hoe komt onze Moedertaal aan die ſchat?

By Erfenis. Zy is uit een oud, adelyk, en gegoed Huis geſprooten, en de *Griekſche* Taal is haar eige Suſter*. Ook gelyken ze mal-kander niet kwaalyk,

In beide de Taalen vindt men de zelfde enkele Woorden, als *Αβλαροι*, *Blaren*, *Βελτερος*, *Beeter*, *Γραφειν*, *Schryven*, *Δοκειν*, *Dunken*, *Εδειν*, *Eeten*, *θυγατηρ*, *Dochter*, *Μετα*, *Met*, *Μυς*, *Muis*, *Χαρμη*, *Gevegt*; en daar van daan komt het Woord *Schermen*.

In beiden de zelfde ſamen-geſtelde Woorden, *Φιλαδελφία*, *Broeder-liefde*, *Μακραθυμία*, *Lankmoedigheid*, *Αλογια*, *Onredelykheit*. In beiden de zelfde Spreekwyzen, *ες το χειρισιον βλεπειν*, *op het gelt zien*. In beiden dezelfde Vrypoſtigheid. Want het is naar het voorbeeld der *Grieken* dat onze Poëten veele Woorden eene Lettergreep afncemen, zeggende

Hoe blinkt de zilv're Maan!

en

een Kroon

Van verſch ontlooken' lente - Bloemen.

Somtyds

* Zie het geleerd en doorwrocht Werk, *Othenis REIZII Belgæ Graeciſſans*, gedrukt te Rotterdam by J. Hejfont, 1730.

Somtyds. voegen ze eene Lettergreep toe, als *Oorelag* in plaats van *Oorlog*, &c. Heeft een vermaard Dichter * niet voorspeld dat de koninglyke *Teems Engeland's veld zal besproien*,

Zo lang de Zonne zig vertoont?

2. Een fraaie Taal moet ongebonden zyn in de schikking der Woorden. Ze moet iets hebben van het geen *Horatius* ** aanmerkt ale eene bekoorlykheid der drie Bevalligheden,

*solutis
Gratia zonis.*

Dit voordeel wordt nogtans, in 't *Nederduitsch*, met eene zwaarigheid verzeld. De denkbeelden, die men wil uiten, hebben onder elkander eenen rang, door de Natuur van 't geen men te zeggen heeft aangewezen. Zo men dien rang verandert, blyft de zin een omzien als beneveld. De *Fransche* Taal, om die reden, verliest nooit uit het oog de noodzaaklykheid van zig op eene klare wyze uit te drukken, 'en wil geen de minste duisterheid dulden. Maar uit die anderzins pryswaardige Eigenschap spruit ook dit nadeel, dat zy zig
niet

* Jonkheer W. van Haren.

** L. 1. Od. XXX. 5.

niet los en vry wenden kan. In 't *Nederduitſch* kunnen zeven of agt Woorden op even zo veele wyzen geſchikt worden, zonder den zin te krenken, in plaats dat de zelfde Woorden, in 't *Franſch* vertaald, op het meest maar eene verandering zouden moogen ondergaan.

3. De *Nederduitſche* Taal is de Poëzy zeer behulpzaam, hebbende alle de eigenschappen die daar toe vereiſcht worden.

Een *Griekſch* of *Latynſch* Vaers beſtaat voornaamentlyk in de ſchikking der lange en korte lettergreepen. Een *Franſch Alexandrynſch* Vaers, in tegendeel, op de middenſte en de laaſte lettergreep na, vraagt niet of de overigen lang of kort zyn, maar paſt op het rymen. Een *Duitſch* Vaers is veel keuriger, en de Poët moet teffens acht geeven op rym en maatklank. Men zou kunnen zeggen, heet-je dat behulpzaam zyn? ik antwoord ja. Het *Nederduitſch* geeft den Dichter meer moeite (wat heeft men trouwens zonder moeite?) maar vergoed hem rykelyk, met dezelfs voortbrengſelen fraaier te doen zyn. Twee Voorbeelden, zullen dit eenigzins bewyzen. . .

Hoe zacht en hoe lief is de Wieg-zang van den beroemden Dichter *Smits!*

WIEG-

WIEG-ZANG

VOOR MYN

DOGTERTJE.

Stil! stil! lief Lysje! Sus! ei sus!
 Wat uit gy droeve toontjes!
 Hoe rollen uwe traantjes dus
 Langs 't blosje van uw Koontjes?
 Uw Wiegje huist nog geen verdriet.
 Waarom sluit gy uw oogjes niet?

Wat of uw hartje tog beschreit?
 Wat doet u zuchtjes geeven?
 Uw minnelyke onnoozelheid
 Leeft nog een hemelsch leeven.
 Gy zoogt uw Lysje pas vol zog.
 Wat deert u? wat begeertge nog?

Of jukt en speelt uw zoete jeugd
 Dus wat met simple klagjes?
 Ei schep dan liever uwe vreugd
 In lodderige lachjes,
 Die staan uw aanzichtje eens zo wel;
 De Droefheid is geen Kinderspel.

Bevallig Kindje! neen: gy moet
 De tintelende vonkjes
 Van uwen lieven Morgengloed,
 Nog d'aangenaame Ionkjes,
 Die ge uit uw glinsterende oogjes schiet,
 Verdrinken in een traanen vliet.

Myn zorg, die op uw welzyn let,
 Zal, als uw krachtjes rypen,
 En gy uw Voetjes nederzet,
 Uw poez'le Handjes grypen,
 En leiden u, vol ted're min
 In s'Hemels naam de Weereld in.

Schep moed, wees bly en wel te vreên,
 Gy zult úw Leevens paedjes,
 Door de aller eêlste Zaligheên,
 Met zachte Roofeblaedjes
 En Violetjes, zien bestrooid.
 Smert-doorens schaên de Kinders nooit.

'K heb nog iet groots voor u gehoord,
 Ei wil geen onheil schroomen.
 Gods Zoon zegt, door zyn hemelfch Woord,
 Dat gy tot hem moogt komen;
 Ja dat het Ryk der Zaligheid
 Den Kindertjes is toegezeid.

Hy

Hy zend u zyne boodjes neêr,
 Met ted're liefde merkjes;
 Die Eng'len vlugt bedekt u teêr,
 Met haar sneeuw-witte vlerkjes,
 Die kust uw roose koontjes zacht,
 En houd, wanneer gy slaapt, de wacht.

Zoet Meisje! rust dan vry gerust;
 U zal geen moeite moeyen.
 Myn Echtsieraad; myn Liefftes lust,
 Laat u een slaapje boeyen.
 Slaap, Lyse, slaap: wees wel te moê.
 Ik zwyg: zy doet haar Oogjes toe.

Hoe vloeiend deeze cierlyke navolging van *
Horatius **!

De Dood werpt alles in het stof,
 Zy klopt zo wel aan 's Konings hof
 Als aan de laage hutten.
 Geen eer, geen staat, geen magtig geld,
 Geen armoê kan voor haar geweld
 Den sterveling beschutten.
 Wy leeven al té korten tyd,
 Dan dat zig onze hoop zeer wyd

O!

* L. I. Od. IV. 13.

** Proeve van Dicht-oeffening &c. door A. L. F.
 en A. P. S. By Janfloons van der Aa. 1731.

8

Of ver zou kunnen strekken.
Vertoef een poos, de naare Nagt
Zal uw gezicht, gansch onverwacht,
Met duyft're schaduw dekken.
Dan daaltge in *Plutoos* ak'lig huis:
Alwaar geen vrolyk feestgedruis
Uw zinnen kan vermaaken.
Alwaar geen wyn de zorgen sust;
En daar geen zoete minnelust
Uw' boezem zal doen blaaken.

Eindelyk, vereischt de fraaiheid eener Taale dat ze gelukkig zy in 't nabootsen der Zaaken door den klank der Woorden. Ik noem dat eën geluk, om dat de eerste Uitvinders van Woorden diergelyke fynigheden niet hebben beoogd. De Natuur is daar in hun Leermee-ster geweest. B. V. Daar is een natuurlyke gelykenis tusschen de uitspraak der Woorden *langzaam, traag, en bet geen uitgedrukt wordt* door die Woorden.

De Kunst van een' Schryver bestaat dan ten deele in 't verkiesen van Woorden, die, ge-uit zynde, eene soort van overeenkomst hebben met de Zaaken die ze te kennen geeven. Wil iemand eenen zwaaren Arbeid verbeelden, moet hy geen vloeiende Styl gebruiken.

HOOFD.

HOOFDSTUK II.

Aanmerkingen over het spelden van een groot getal Nederduitſche Woorden.

IS het niet jammer dat zo een fraaje Taal, in meer dan een opzicht, bedorven worde, en dat 'er by na geen hoop zy dat ze ooit haare aangeboorene ſchoonheid weder zal bekommen?

Veeler Woorden ſpelding of ſpelling (want dat Woord zelfs gaat niet vry) is willekeurig. Sommigen, B. V. beweerden dat in de Woorden *vraad, daad, maan*, &c. men in plaats van *ae* moet gebruiken *aa*; die, als ſnaaren van eenen toon, zuiverer of zuiverder (vermits de Geleerden het hier ook niet eens zyn) geluid geeven. Anderen zyn van gevoelen dat *ae* eenen zagter of (alweer krakkeel) zachter klank voortbrengt: ieder ſtaat op zyn ſtuk, en een Schryver, die *aa* verkoofen heeft, iets willende laaten drukken, en onbekend blyven, moet zorg draagen dat een neuswyze verbeteraar van drukfeilen de *aa* niet in *ae* verandere, en voorts zyne byzondere ſpelding niet invoere.

De bewuſte wanorder wordt grootelyks vermeerderd door eenige Taalzifters, die zig, met

A 5

een

een' friffchen moed, begeeven op de Letterenjagt; en 'er zo veel te niet doen als in hun vermoogen is. Om diergelyke heerschappy met regt te kunnen oeffenen, noemen zy de gemelde Letteren *onnoodig*: welke benaaming verdient nader onder-zogt te worden.

Een onnoodige Letter is een Letter die nergens toe dient. De vernielende Magt schynt alleen te hebben gelet op de uitspraak: maar dat is niet genoeg. Het Woord *noodig*, B. V. komt van *nood*, en behoort met *oo* gespeld te worden om des zelfs oorsprong aan te wyzen. Verders, moet het meervoud van een zelfstandig naamwoord, zo veel doenlyk is, niet te kennen geeven hoe 't eenvoud van dat zelfde Woord gespeld wordt? mag het meervoud van *tred* zyn *treedden*, van *spel*, *speelen*, en dat van *dood*, *doden*; onder voorwendzel dat de klank maar een *o* vereifcht? De grootste verwarring, daar ooit van gedroomd is, zal zonneklaar blyken uit het volgende Voorbeeld.

Het Woord *Weereld* wordt, ten minste, op zeven wyzen gespeld; en dat niet door prulschryvers, maar door geleerde en verstandige Mannen. *Poot*, in de voorreden voor 't Werk door hem na *Moonen's* Dood uitgegeven, schryft *Werelt*.

De-Hr. *Wagenaar*, in zyne Vaderlandsche Historie, *Weereld*.

De

De Hr. Professor van den Honert, in zyn uitnemend Werk tot tytel voerende, *De Mensch in Christus*, speld' Blad. 10. *Waereld*.

De Hr. Elzevier, in zyne Lierzangen, Bladz. 13. *Wereld*.

Ten Kate 1ste Deel, Bladz. 397, *Weerld*, en (het geen byna ongeloofelyk zal voorkomen) *Hoogstraaten*, in zyne zelfstandige Woorden, gedrukt te *Amsterdam* 1723, schryft Bladz. 5. *Werelt*, Bladz. 350. *Weerelt*, en in 't register der naamwoorden, *Werrelt*. Geen bekende Taal kan een tweede Voorbeeld van diergelyke verwarring uitleveren.

De wetgeevende, de beslissende, en de in toomhoudende Magt, ontbreken hier even zeer. Ten tyde der Richteren deed ieder het geen hy goeddagt in zyne oogen. Het is schier niet anders met onze Nederduitsche Spraak gelegen. Lieve Moeder-taal! was hebje al stoute Kinderen!

HOOFDSTUK III.

De Geslagten van een groot getal zelfstandige Woorden in 't Nederduitsch niet genoegzaam bepaald.

VEele zelfstandige Naamwoorden zyn onzeker ten aanzien der Geslagten. B. V. *Min, Uur, Nagt, Dood, Zon &c.*

Dit zelfde heeft (hoewel zelden) ook plaats in andere Taalen. In 't *Franfch* is het Woord *Amour* Mannelyk als 't betekent den God der Liefde, en Vrouwelyk als het uitdrukt de hartstogt onder den Naam van Liefde bekend. Even zo is het Woord *Min* in 't *Nederduitsch* van twee Geslagten. Hier uit blykt dat 'er een reden moet zyn waarom een zelfstandig Woord twee verschillende Geslagten toegeëigend zyn; en by gevolg, dat in 't gebruik der voorn. Geslagten die reden moet in acht genoomen worden.

Uur is Onzydig als het een tydsgedeelte te kennen geeft, maar Vrouwelyk wanneer 't betekent eene der overschoone Godinnen, die de Zonnewagen al dansende volgen: Maar op dat onderscheid wordt weinig gelet; en het is my meer dan eens gebeurd wel spreekende Mannen te hooren zeggen, in *deezc avond-
uure,*

uure, hoewel 'er geene der gemelde Godinnen te pas kwam.

Nagt is Mannelyk, indien 't betekent dat gedeelte van den natuurlyken dag, gedurende het welk de Zon is onder den Zichteinder; derhalven moet men zeggen, *in 't midden van den Nagt*. Dat zelfde Woord is Vrouwelyk als het verbeeld een gevleugeld zwart Gedrogt,

———— *Nox atra cavā circum volat umbrā* *.

*Maar Emma, staag bezorgd gaat onder dies be-
merken*

*Hoe snel de stille Nagt beweegt baar swarte Vler-
ken* **.

Dood is Mannelyk wanneer het betekent het einde des leevens, en in dien zin zegt men, *Hij heeft een' barden Dood gehad*; maar Vrouwelyk, zo men gewag maakt van het met klaauwen en feis gwaapend Geraamte, dat zonder onderscheid aan alle deuren klopt.

*De Dood kwam op'een' tyd een' ouden Man bezoeken
Daar hy vast bezig was in veelderhanden boeken,
Zy viel hem op het lyf.*

Het Woord *Zon* is Vrouwelyk als 't beduid
het

* VIRG. Æn. VI. 866.

** CATS, Mandraagende Maagd.

het licht der Zonne, maar Mannelyk, als men spreekt van *Apollo* den dagvoerder.

In alle de hier aangehaalde Voorbeelden kan men navorschen waarom een en het zelfde Woord van twee Geslagten is. De schikking der Letteren, die een Woord uitmaaken, wyft zelden aan het Geslagt, zynde dit laatste meest afhankelijk van de Natuur der betekende zaak. Het ware te wenschen dat een zaak altoos haar Geslagt aanwees. Maar van honderd zelfstandige Woorden, zyn 'er naauwlyks twee daar men dit van te hoopen heeft. Wat dan gedaan? De eenigste toevlugt, in diergelyke gevallen, is het Gebruik. Doch als 't Gebruik het met zig zelve niet eens is, ik meen, als de beste Schryvers in verschil zyn noopen de het Geslagt van een zelfstandig Woord, blyft 'er geen hulpmiddel meer over. Men vraagt, B. V. van wat Geslagt zy het Woord *Kruin*? *Halma*, in zyn Woordenboek, maakt het Vrouwelyk. De Hr. *Wagenaar*, wiens gezag ik (om redenen in 't vervolg te melden) verstel boven dat van *Halma*, zegt in zyne *Vaderlandsche Historie*, eerste Deel, Bladz. 404. *Den Kruin bebbende laten scheeren*. Een grooter getal Voorbeelden by te brengen zou onnoodige moeite zyn.

HOOFD-

HOOFDSTUK IV.

*Van het Gezag der Poëten in stuk
van Taal.*

DE Poëten (zeg 't niet voort) hebben, in stuk van Taal, geen Gezag ter wereld, gelyk blyken zal uit de drie volgende eigenschappen, die samengevoegd, hen van het overige gedeelte des Menschelyke Geslachts onderscheiden. Zy sijn, 1. Behoeftig; 2. Verrukt, en 3. Stout.

1. Poëtische Armoede is hun eerste Gebrek. Dan eens vinden zy zig om een rymwoord verleege; en, als dat gebeurt, wordt *Hermione* (volgens de aanmerking van den Heere *Huidekooper*) door *Vondel* in *Slangen* veranderd, om te rymen met *Wangen*. Dan weer heeft een Vaers eene Lettergreep te veel, of te weinig; en, om dit te verhelpen, moet een en het zelfde Woord drie Geslagten aannemen. B. V. het Woord *Oever* is, by *Vondel*, Mannelyk, Vrouwelyk, en Onzydig, zo als 't in zyné kraam te pas komt. Zie *Hoogstraats* zelfstandige Naamwoorden.

Nog zou men 't zig troosten, indien alle onze Poëten *Vondels* waaren. Maar duizend anderen, met rymlust bevangen, bederven onze
Moeder-

Moeder-taal, en weeten niet eens wat een
Vaers is. Niet onaartig heeft Cats gezegd,

Een die niet leezen kan die schryft een Minnebrief.

Infgelyks,

Een die niet spelden kan die maakt een Helden-dicht.

Is 't geen Helden-dicht, dan is 't wat anders.
Iemand zei my eergisteren, *De jongste Zoon
van onze Groenvrouw is een GROOT Poët: hy
heeft al een Bruilofts-gedicht gemaakt, en werkt nu
aan eene Nieuwe-jaars gift voor den Tooren-wagter.*

2. De Poëtische Verrukking belet een' Gun-
steling van *Phebus* naauwkeurig acht te geeven
op zyne Woorden. Ieder Dichter heeft zyne
byzondere Weereld: hy ziet dat anderen
nooit gezien hebben, en ook nooit zullen zien,
en men moet hem op zyn woord gelooven,

*Bacchum in remotis carmina rupibus,
Vidi docentem, credite Posteri **

Als de Verrukking te ver gaat (wie zal ze
beteugelen?) zweemt ze wat na eene ylende
koorts.

3. By de twee gemelde eigenschappen moet
men voegen eene derde, bekend onder den
naam van Poëtische Vryheid. Dichters wor-
den hoogmoedig op hunne voortbrengselen,
die eeuwigduurend zyn:

Exegi

* *Hor. L. 2. Od. XIX. 1.*

*Exegi monumentum aere perennius
 Quod Inon imber-edax, aut Aquilo impotens
 Possit diruere, aut innumerabilis
 Annorum series, aut fuga Temporum *.*

Hun vermoogen strekt zig over de Zang-
 godinnen uit,

———— tu mihi Delphica
 Lauro cinge volens Melpomene comam **.

De Winden (anderzins een los en woest
 volkje) hebben zy onder bedwang.

*Musis amicus tristitiam et metus
 Tradam protervis in mare Creticum
 Portare Ventis ***.*

*Brengt myn' wenschen snelle Winden
 Op uw' werken naar den Ryn ****.*

In een Woord, zy, die de Natuur regeeren,
 willen zig niet, met eene slaafsche Eerbied,
 aan taal-wetten onderwerpen.

HOOFD-

* Hor. L. 3. Od. XXX. 1.

** Ibid. vs. 14.

*** Idem L. 1. Od. XXVI. 1.

**** Proeve van Dichtoeffening &c. Bladz. 218.

HOOFDSTUK V.

Algemeen Hulpmiddel aangewezen.

NU (en 't is ook tyd) gaa ik over tot het eenigste Middel om ons uit dien allezins belemmerden doolhof te redden. Ten dien einde moet men inslaan den zelfden weg, die in een ander geval van groote aangelegenheid ingeslaagen is.

Het Burgerregt onderstelt het bepaalen, en, in sommige omstandigheden, het afstaan van een gedeelte der natuurlyke Vryheid. Deze Schat wordt, als een pand, aan de gegoedste en aanzienlykste Medeburgers toevertrouwd, tot algemeen voordeel. De Onderdaanen verkrygen bescherming tegen geweld, en het gerust genot hunner bezittingen: ten anderen, bekomen de Overheden, als billyke belooning hunner goede zorg, eenige voorregten, en zyn ook wel te vrede.

Insgelyks dienen de tegenwoordige en de toekomstige *Nederduitsche* Schryvers zig vrywillig te onderwerpen aan het Gezag van eenen Medebroeder, in wiën zekere hoedaanigheden vereenigd zyn.

Een Man, om voor Wetgeever van de *Nederduitsche* Taal te worden aangenoomen, moet

1. Dezelve in den grond verstaan.

2. Hy moet in die Taal een zeer groot Werk heb-

hebben gemaakt, en laten drukken.

3. Dat Werk dient in onrym te zyn.

4. De Wetgever moet de Proeven zelfs hebben overlezen.

5. Het voorn. Werk moet onlangs geschreeven zyn.

Eindelyk, behoort het van dien aart te wezen, dat het bevatte meest alle de Woorden der bewuste Taale, of ten minste die Woorden, over welken de Geleerden in verschil zyn.

Alle deeze kentekenen zyn toepasselyk op den Heere WAGENAAR, Schryver der Vaderlandsche Historie, en op hem alleen. By onpartydige Regters staat hy te boek voor een verstandig, geleerd, en taalkundig Man. Zyne Historie behelst 20 deelen, ieder van meer dan 400 Bladzyden, groot 8vo, en kleine druk: met Poëtische Vryheid, Poëtische Verrukking, of Poëtische Armoede heeft hy niet te doen gehad. De Proeven van zyne Historie zal hy, woonende in de zelfde Stad daar 't voorn. Werk gedrukt is, waarfchynlyk hebben nagezien. Verouderde Spreekwyzen heeft men van hem niet te verwagten; en ik kan verzekeren dat genoegzaam alle de Woorden, over welker Spelding twist is gereezen, benevens de Geslagten der zelfstandige Naamwoorden, die eenigzins in twyfel zouden moogen getrokken worden, in zyn Werk te vinden zyn. Wie weet het beeter dan ik? Zederd ruim

twee

twee jaaren heb ik uit de Vaderlandsche Histo-
rie alleen by een gebragt by de twee duizend
Woorden, en de Plaatsen, daar de zelve ge-
vonden worden, naauwkeurig aangehaald.
Deeze onderneeming, die ik van zins ben, hoe
eer hoe liever, te voleindigen, is in zig zelve
niet aangenaam, maar kan dienstig zyn; en
dat is my genoeg.

TOE

TOEGIFT.

I. De Nederduitsche Taal is veel moeyelyket dan men denkt. Om dezelve wel te kennen wordt meer dan een gemeene studie vereifcht, en men behoort de Werken van *Moonen*, *Huidkoopers*, *Ten Kate*, *Korn. Elzevier*, &c. dikwyls en'aandagtig te hebben doorbladerd.

In alles zyn die vermaarde Schryvers hee onder elkanderen niet eens; maar hiet in komen ze over een, dat zy hunne Moedertaal verrykt hebben met een groot getal schrandere Aanmerkingen, waar van ik sommigen, tot besluit van dit Proefftuk, den weetgierigen Leezer zal mede deelen.

I. De Wessluidentheid; (*Euphonia*) vermag veel op een Taal, en baart dikwyls uitzonderingen, die tegen de reden schynen te stryden. B. V. Hoewel *Voet* van 't mannelyk Geslagt zy, zegt men egter *by raakt onder DE voet*, om dat het een verkorting is van *voeten*, gelyk men zegt *een leger van honderd duizend MAN*, voor *Mannen*; maar op *DE loop* deugt niet, om dat het meervoud geen plaats hebben kan.

II. De Wortel-woorden zyn zelfstandig, vermits het denkbeeld van dezelve zig in ons verstand vroeger opdoet dan 't denkbeeld van byvoegelyke Naamen, of van Werkwoorden.

Hier

Hier uit volgt dat, in stuk van spelding der Werkwoorden &c. acht moet gegeven worden op de spelding der zelfstandige Woorden, van welken de voorn. Werkwoorden afkomstig zyn. *Tred* moet derhalven maaken *treden*, *blad*, *door-bladeren*; maar van *loop* komt *loopen*, van het eenvoud *graaf*, het meervoud *graven*, van 't zelfstandig Woord *graf*, het Werkwoord *graven*, en zo voorts.

III. Wanneer Deelwoorden de plaats van een byvoegelyk Naamwoord bekleeden, moeten ze, ten opzigt van het aanneemen of wegwerpen der *e* aan het einde, even als de byvoegelyke Naamwoorden behandeld worden.

Zo klaar als glinst'rend ys,
Het woedend Oorlogs zwaart,
Het gloiend yzer.

IV. Als *dit* of *het* tot voorlooper dient, moet men zeggen *bet* of *dit zoete kind*; maar is de voorlooper een bezittend Voornaamwoord (*pronomem possessivum*) als *myn*, *uw*, *zyn*, moet de *e* weggeworpen worden, en men moet zeggen *myn*, *zyn*, of *uw zoet kind*.

V. Indien men twee of meer byeenstaande zelfstandige Woorden, die niet meer dan een enkel denkbeeld in ons verwekken, nog een zelfstandig Woord (*in genitivo*) agter aanvoegt, moet alleen het agterste Lid de *s*. tot aanwyzer van

van den *genitivus* aanneemen. *Koning Hendrik de vierdes Kroon.*

VI. In zekere gevallen weet men niet of een byvoegelyk Naamwoord een *e* moet aanneemen of niet. Zie hier een Regel. Een groot *Schilder* is een *kunstig Schilder*: een *groote Schilder* een *Schilder* die *groot van gestalte is*.

VII. Men zegt *des Heeren Gebod*, en *des Menschen Aart*. De reden is, dat men eertyds zei in 't noemend geval *Heere*, en *Mensche*: en daar van daan komt dat men nog, van het Opperweezen spreekende, de oude en deftige gedaante onderhoud, zeggende: *de Heere heeft Hemel en Aarde gemaakt*.

VIII. Hoewel de verminderende zelfstandige Woorden (*diminutiva*) altoos van het onzijdig Geslagt zyn, zegt men; *Het Meisje stak zig in haar Hand*; en *Vondel*, *het Gezicht* vertoonende onder de gedaante eener Vrouwe, heeft zeer wel gezegd,

'T Gezicht vertrouwt haar Oog.

IX. Wanneer men in twyfel is of een Woord moet eindigen met een *d*, of met een *t*, of met een *dt*, dient hier op gelet.

Wanneer zelfstandige en byvoegelyke Naamwoorden, die in 't meervoud Getal, of in 't vrouwelyk Geslagt, hebben *den* of *de*, als *goden*, *snooden*, *vreugde*, moeten, de twee eerste Woorden

den in 't eenvoud getal, en 't laaste in het noemend geval, met een *d* geschreeven zyn.

De *t* heeft plaats in de tweede of derde persoon van den tegenwoordigen tyd der aantoonende wyze: als *gy* of *hy* *verkert*, *bemint*. Maar als de laaste Lettergreep van het Werkwoord begint met een *d*, moet men schryven *gv* of *hy* *vindt*.

X. Byvoegelyke Naamwoorden, die in 't meervoud als zelfstandige Woorden gebruikt worden, moeten eindigen met een *n*: de *geenen*, de *levenden*, de *magtigen*, &c.

XI. *Zyn* en *deszelfs* moeten zorgvuldig onderscheiden worden: By voorbeeld, *Nero* deed een' zyn'er Hovelingen en zyn Vrouw ter dood brengen, wil zeggen de eige Vrouw van *Nero*, maar niet de Vrouw des Hovelings: men zou dan hebben moeten zeggen *deszelfs* Vrouw.

XII. Het Woord *licht* (*lumen*) moet gespeld worden met *ch*, om het te onderscheiden van *ligt* (*levis*); en ten gevallen van de Poëten, (welker taal verdervende Werken ons nogtans zo veel vermaak geeven) mag men *gezicht* schryven met *ch*, om dat het natuurlyk is *licht* en *gezicht* samen te doen rymen; en dat het Oog ook voldaan wil zyn.

E I N D E.

I N H O U D.

HOOFDSTUK I. Van de Fraaiheid der
Nederduitsche Taale. Pag: 1

HOOFDSTUK II. Aanmerkingen over het
spelden van een groot getal Neder-
duitsche Woorden. 9

HOOFDSTUK III. De Geslagten van een
groot getal zelfstandige Woorden in
't Nederduitsch niet genoegzaam be-
paald. 12

HOOFDSTUK IV. Van het Gezag der
Poëten in stuk van Taal. 15

HOOFDSTUK V. Algemeen Hulpmiddel
aangewezen. 18

TOEGIFT. 21

I N V E N T O R Y

1. The first item is a book of accounts
bound in leather, containing the
records of the business for the year
1850.

2. A small notebook, containing
the names of the customers and
the amounts of their accounts.

3. A large ledger, containing the
general accounts of the business,
and the names of the persons
to whom the goods are sold.

4. A book of bills, containing the
copies of all the bills of exchange
drawn by the business.

5. A book of receipts, containing the
copies of all the receipts for
goods sold by the business.

6. A book of payments, containing the
copies of all the payments made
by the business.

